

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Saxonia Catholica, Hoc Est Christianae Fidei, Qvam Ad
Salvtem Animarvm Aviti Avgvstae Domvs Saxonicae
Principes, Reges, & Imperatores coluerunt, Gloriosa
Confessio**

Cutsemius, Petrus

Coloniae Agrippinae, 1621

Serenissimo, Potentissimoque Principi ac Domino, D. Iohanni Georgio, ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-11884

SERENISSIMO, POTENTIS-
simoque Principi ac Domino,

D. IOHANNI
GEORGIO, S.R. IMP. ARCHI-
MARESCHALLO, ET PRINCIPI ELE-
CTORI SEPTEMVIRO; DVCI SAXO-
niæ, Iuliæ, Cliviæ, & Montium, &c. Land-
grauio Turingiæ, Marchioni Misniæ, Burg-
grauio Magdeburgensi &c. Comiti Marcæ,
Mœrsæ & Rauensburgi, &c. Domino Ra-
uensteiniæ, &c. Principi, ac Domino suo cle-
mentissimo, precatur à Deo Opt. Max.
indignus Petrus Cutsenius
sempiternam pacem, &
lætitiâ.

SERENISSIME
PRINCEPS ELECTOR, DO-
mine Clementissime.

O s t belli, armorumque
strepitus, post prælia, & vi-
ctorias, quasi in triumpho,
paruū ecce, Tibi dono do,
offerōq; libellum, (magna
enim volumina legere tuæ
haud facile ferunt occupa-
tiones) in quo continetur nihil cōtrouersum,

A 4

maledi-

6. SAXONIA CATHOLICA.

maledicum, fucatum, quod legentem intri-
cet, offendat, fallat; non alio fine, intentione,
& animo, quàm vt laudatissimis Maiorum
tuorum (cui enim memoria istorum suorum
ingrata esse solet?) vestigijs insiftens, cum im-
mortali Regum Rege æternum, post euani-
dam mortalis vitæ huius gloriam, principatū
geras. Hoc, hoc inquam, præsentibus vehe-
menter exopto, voueo, ac Deum precor, qui
te in genere humano præ tot millenis milli-
bus nobilitauit, præ tot nobilibus illustra-
uit, præ tot illustribus sublimauit, vt pauci
sint Orbis Christiani Principes, qui non ex
Saxonum sanguine oriundi olim, & adhuc
hodie terris imperent.

* Videatur
Hieron.
Héninges,
in sua Ge-
neal. Princ.
Non dubito nouisti, & tuos recognoscis
veteres Saxonæ * Reges, ab Arthario, vel
Artaricho, qui auxilijs Cassandri Regis Si-
cambrorum, & Hameri Thuringorum vicit
Borbistam Regem Gothorum in Saxones ir-
ruentem, ante natum Christum Ann. Mundi
3872. ad V Vitikindum vsque cognomento
Magnum, qui primus fide Christi suscepta, à
Carolo Magno Ann. Christi 785. bello deuic-
tus, Dux Saxonæ fuit inuestitus: E quorum
numero Hengistus à Vortigerio, Rege Bri-
tanno, Scotorum, Pictorumq; armis presso,
è Germania in Angliam circa Ann. C. 447.
euocatus Reges Anglo-Saxonum in Cantia,
& Northumbria procreauit. Vnde adhuc ho-
die

die in interiore Anglia, quod expertus lo-
quor, lingua, quam vulgus loquitur multum
participat de Saxonica, sicuti Londini, & in
ingressu Galliam versus, de Francica.

Novisti item, & lōgè propiūs tuos agnoscis
quotquot ex fœcunda Christigenæ prædicti
VVitikindi M. radice fideles postea excreue-
runt vtriusque status in Imperio Principes,
* duo summi Pontifices; quinq; Romanorum * *Gregorius*
Reges, & ex his quatuor Imperatores; duode- *V. dictus*
cim sacri Romani Imperij Principes Electo- *antea Bru-*
res Septemviri, quos inter * vnus fuit Eccle- *no, Dux*
siasticus; alijque in, & extra Rom. Imperium *Sæuiæ, &*
tum Ecclesiarū Archiepiscopi, Episcopi, Pre- *Felix V. di-*
lait; tum Prouinciarum Duces, Landgrauij, *ctus prius*
Marchiones, Burggrauij, &c. absq; numero, *Amedæus,*
quorū plurimi in generationibus suis, in hac *primº Sab-*
rerum mortalitate, decursu temporum defe- *audię Dux,*
cerunt: nec pauci adhuc hodie rerū potiun- *quem tamē*
tur, nimirum ipsimet Reges Gallix, per sex- *in hoc tra-*
centos, & plures aliquot annos, continuā pro- *ctatu præ-*
pagatione ab Hugone Capeto, abnepote *terimus.*
VVitikindi III. qui nepos fuit prædicti VVi- ** Albertus*
tikindi I. procreati: E cuius quoque progenie *Ernesti F.*
regnauerunt aliquot Græcorum Imperato- *Archepisc.*
res Constantinopolitani, multi Reges Thes- *Mog.*
saliæ, Siciliæ, Neapolis, Nauarræ, Hungariæ,
Poloniæ, &c. & quotquot illustriores Gallia
ex tunc aluit Principū familias, Ducum Bur-
gundiæ, Britaniæ, Aurelię, Lotharingię, Bor-
boniæ,

8 SAXONIA CATHOLICA.

boniæ, ad quam gratiâ Dei superstitem, ætate nostrâ regia Liliorum corona iure hæreditariæ successionis deuoluta est, &c. Reges item qui hisce temporibus Dei beneficio dominantur Daniæ & Norvvegiæ ijque aliquando simul Suetiæ, Gothiæ, & Vandaliciæ &c. Duces itidem Holsatiæ, Slesuigiæ, Stormariæ, Vagriæ, Dithmarsiciæ, &c. omnes ab eadem radice orti ex antiqua Comitum Aldenburgésium stirpe, qui recta linea à VValperto, VVitikindi I. nepote genus suum deriuant: Duces quoque Sabaudiciæ, qui & simul Principes Pedemontij &c. ab * Amadæo, eiusdem VValperti ex filio Theodorico nepote progeniti: quotquot etiam Marchiones Montisferrati, Finarij & Saluziarum &c. à VVitikindo IV. dicti Amadæi, vel Immodi fratre, VVitikindi I. abnepote descendunt.

* al. Immo-
do.

Iam si inspicere libet Natales, quos familiarius, & propinquius nosti, domesticos, & vicinos Saxonum Principes consanguineos in Germania, vnde præcipua orbis Christiani stemmata pullulant, non vna, sed plures diuino munere supersunt sanguinis VVitikindei familiæ, in quibus Teutonica antiquitas, potentia & maiestas mirificè resplendet: & in hisce emicat Electoralis Tua, cuius excellentia dignitati Regiæ quam proxima est, & quam simillima.

Hæc

Hæc est gloria inclytæ Domus Saxonicæ, & benedictio feminis V Vitikindi Magni, & primi ad salutiferam fidem Christi conuerfi, qui atavis editus Regibus, Reges, & Imperatores, Regumq; Romanorū Electores Principes post se natos reliquit. Quæ, inquam, Dei Opt. Max. gratia, quâ Princeps es, & quidem tantus, tantus inquâ, iugiter gratâ abs te mente recoli debet, vt omnem splendorem, ac honorem tuum vertas ad honorem suum in recto Catholicæ fidei sensu benedicendo, & collaudando eum cum omnibus populis tuis hîc, & in sæcula. Sic enim terrestrem hanc fœlicitatem cum beatitudine continuabis cœlesti, nunquam moriturâ, omni gloria, & gaudio plenâ, atque perfectâ.

Agedum quis hunc salutarem tibi ostendet Deum, supremum Numen, colendi modum? Non aliquis, me authore, suspectus hoc tempore concionator; sed hi ipsi fœlicissimæ recordationis Maiores, & consanguinei tui antiqui, Imperatores, Reges, & Principes summè sapientes, insigniter pij, imò nōnulli Sancti, & ad miraculum vsque casti. Nec viâ, vel cœlo errabis, horum vestigia insequens. Suggesterit consilium hoc Deus ipse per os Sancti Prophetæ Moyfis, alloquens in populo suo, qui à semitis prædecessorum suorum retrocesserat, his vnumquemque verbis: *Memento dierum antiquorum; cogita generationes*
singula

Deut. 32. *v.* 7. *singulas: interrogapatrē tuum, & annunciabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi.* Et apud Prophe-
Iere. 6. *v.* 16 tam Ierem. *Hæc dicit Dominus: State super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea: & inuenietis refrigerium animabus vestris.* Huius consilij, & sententiæ plura, si opus esset, adduci possent ex
Iob 8. *v.* 8. *facris literis testimonia.*

Pf. 77. *v.* 6. Quàm verò grauius idem Dei Spiritus comminetur ijs, qui patrum legem dimit-
 tunt, aut à rectis maiorum suorum semitis recedunt, non est hic necesse Generoso inferre pectori, quod virtutis amore, & storge quadam naturali appetit laudata suorum parentum cursu insequi vestigia.

Nec tamen hic mihi mens est, & animus, ex Saxonū Heroibus, Maioribus tuis, in scenam producere Principes belli pacivè laudibus claros; animi magnitudine, & constantiâ inuictos; fide, & sinceritate in pactis incorruptos; aut robore corporis stupēdos; aut armorum fortitudine insuperabiles; rarâ Sapiencia præditos, quales fuisse quàm plurimos, satis terrarum orbi constat; sed hoc delectat dicere, quod præsentis loco spero futurum vtile, nec auribus ingratum; nempe ad vnū omnes Maiores tuos, quorum sanguinis per rectam lineam hæres es, à VVitikindo Magno, & primo ex familia Principe Christiano, ad Henricum vsq; proauum tuum: omnes quoque

que agnatos, & consanguineos collaterales ab eodem VVitikindo descendentes, ad Fridericum III. Electorem vsque, sinceros extitisse Catholicæ fidei cultores, Apostolicæq; Romanæ Ecclesiæ Matris in visceribus Iesu Christi dilectos filios: qui, inquam, Fridericus, dicti Henrici patruelis, omnium primus de familia Saxonum nimis inconsideratè uitam religionem, non aliter quam vestem veterem, & attritam abiecit, nouamque quam tunc sarcinabat Mart. Lutherus, ab ordine Monastico S. Augustini profugus, induit; cum tamē Lutherus, vt liquet, principio ipsemet nihil minus cogitaret quam vel à fide Catholica, vel à religioso ordine S. Patris Augustini latum pedem recedere, sed inuidia accensus in religiosos S. Dominici Patres, vulgò Prædicatores, Syluestrum Prieratem, & Iohan. Tecelium quibus tunc temporis commissa erat Indulgentiarū publicatio, cœpit & homines, & actiones verbis, & scriptis pun gere, sensimque ipsam Ecclesiæ de Indulgentijs doctrinam mordere, & quod consequi solet, incidit postea non habens charitatem, dubius animi, & simul elatus, de errore in errorem, ac rerum exitu comprobante pedetentim de peccato iuit in peccatum, donec præcipiti lapsu rueret in abyssum, & pœnam delictorum omnium grauissimam, qualis est mentis excæcatio.

Clare

Clarè lapsus initium, & progressum istum ostendit ex ipsius complicitibus Chronologus Ioh. Sleid. in principio Historiæ suæ, his verbis: *Cum ijs inquit, literis (ad Arch. Mog.) vnà mittebat themata, quæ nuper disputandi causa VVitebergæ promulgarat. sed indaganda solùm veritatis causa, protestatus nihil affirmare se, sed Sæctæ Ecclesiæ iudicio rē omnē submittere.* Et paulò post adhuc clarius ex ipsius Lutheri, mense Iun da-
 tiæ ad Leonē (Papam) literis, quibus, vt ait Sleid. exponit, quã temerariè questores illi doceat, & quã agat auarè freti ipsius, vel abusi potius authoritate, nō se dubitare, quin sit grauius delatus, verū iniuriã sibi fieri: Cõcionib. enim questorū, & libris nimitū ineptis coactum edidisse quedam disputandi solùm gratia, quæ nunc apertius declaret orare, ne criminationibus illis fidem habeat: Fridericum Saxonie Principem Electorem eã esse prudentiã & integritate, & erga religionem (quã hic intelligit Catholicam Romanam) obseruantia, vt si vera essent, quæ delata sunt ab Aduersarijs, non sit passurus Prouinciã suam ad eum modum contaminari, sed & Academia VVitebergicã donsimilem esse voluntatem: Breuiter omnia sua scripta, vitam quoq; & salutē ipsius arbitrio, atq; potestati sese permittere: quicquid ab ipso profectum fuerit, eo loco futurum apud se, ac si dimanasset à Christo, & tanquã ex oraculo aliquo dictum esset; neq; capitis recusare pœnam, si quidem ita videatur ipsi, &c.

Hæc lic integrè ex Sleidano huc referre libuit,

fuit, vt firmiter cōftet, & notum fit omnibus,
 quod Lutherus initio suę defectionis vel tur-
 bationis, nihil minus cogitarit, quam vel Ca-
 tholicā Romanę Ecclesię fidē eiurare animo,
 vel etiā religiosum ordinis sui habitū exuere
 corpore, quę ex tūc per* septē integros adhuc * Abr. Buc-
 gestauit annos, & biēto demū cucullo Do. 20. holtz. in
 post Trin. d. 9. Octob. An. 1524. Adeō vt Lu- sua Chron.
 ther minimē dici, aut credi debeat extra or-
 dinē à Deo excitatus, ac missus vniuersę Ec-
 clesię Reformator antiquę, aut nouę Cōdi-
 tor. Quin potius ex ijs Lutheri verbis, si vera
 sunt, si nō ficta, & ex doloso corde, & animo
 protecta, si sunt à Deo, & à Spir. S. ipsi sugge-
 sta, inde colligimus, ac discimus, à Ro. Eccles.
 cui tunc præidebat Leo Papa X. minime esse
 recedendū, sub pēna amissionis nō solū fidei,
 æternęq; salutis: sed & capitis, ac pręsētis vitę.

Neque eiusmodi verba Luthero semel for-
 tē per incogitantia exciderunt, multo minus
 per vim, vel metū extorta fuerunt, sed vtrōq;
 ac liberē, & sēpi⁹ ipse repetijt, vt apud eundē
 Sleidanū videre est, tū in cōcertatione per li-
 teras cū Syluestro Prierate, tum Augustę in
 colloquio cū Cardinale Caietano, vbi, circa
 initiū Octob. An. 1518. Lutherus referēte Sle-
 idano, *deberēdi spatū petit, postridie reat, & præ-
 sentib. aliquot testibus atq; scriba Cōsiliarijs quoq;
 Cesaris quatuor adhibitis, Ecclesiā Sanctā Romanā
 à se reuerenter coli profutur & obseruari: Si quid
 etiam*

etiam alienum ab ea dixerit, nolle ratum habere. Item paulò post: Non se quidem negare, quin labi possit atque falli: hoc enim esse humanum: ideoq; sese deferre cognitionem legitimæ & Sanctæ Ecclesiæ totamque causam eius iudicio permittere.

Hęc tunc plusquam deliberatè dixit in præsentia Cardinalis, & quatuor Cæsaris Confiliariorum, coram notario, & testibus. Imò & scripsit familia ad ipsum Pontificem, nempe Apud Sleid. Leonem, anno seq. 19. d. 3. Mart. vbi præmissis multis querimonijs & sui excusationibus recitat delatum se grauitè & accusatum esse præter omne suum meritum, se quidem erga Romanam Ecclesiam, & ipsum quoque sic esse affectum, vt nihil in eam moliri cogitet: tantam enim eius Ecclesiæ potestatem esse, vt præter vnum Christum in rebus humanis nihil ea sit excellentius: orare ne suis aduersarijs fidem habeat: de Indulgentijs nullam se post hac mentionem esse facturum, modò suis inimicis inuicem mandetur silentium; pro concione quoq; se velle commonefacere populum, vt de Ecclesia Romana piè sentiant, & honorificè, nec alienam temeritatem, aut auaritiam huic adscribant, neue suum imitentur exemplum, qui quodammodo coactus ab Aduersarijs parum reuerenter illam atque dignè tractarit, &c.

Hęc, inquam, Serenissime Princeps, propterea commemoro ex ipsomet Luthero, vt hominem ex proprio ore iudices, meritoque suspectum habeas, quem fidei magistrum ducem

cem sequaris, cui adeò longè à verbis, & sententijs proprijs recedenti, sibi que ipsi deinceps toties contrarianti, ac prioribus dictis, præceptisque suis contradicenti (quod in doctrina ipsius probè notauit fœlicissimæ memoriæ frater proavi tui Dux Georgius) æternam animæ tuæ salutem haud tutò concedere possis.

Ego quidem in patris hisce folijs mihi minimè propositum habeo, ipsius perstringere vel errores doctrinæ, vel vitia personæ; quod ab alijs hæctenus quam plurimis satis est factitatum; neque alijs in memoriam refricare, quo præceptore de nocte, semetipso confitente, & ad longum Tom. 7. Operum suorum de priuata Missa recensente, nullo etiam ex discipulis inficiante, de sensu verborum Christi circa altissima sacri Altaris mysteria fuerit institutus, quem claris & germanicis verbis Diabolum nominare non erubescit ipse: Quo familiari spiritu tantus postea euasit tot discipulorum doctor, & nouus Euangelista. Sciens, volensque hinc etiam dicere omitto, quibus fulminibus, & qualium diceriorum tonitru quatefacere solebat quoscūque sine discretionem, & differentiam personarum, siue Cæsarem, siue alios Reges, & Principes, si qui non statim ad nutum hanc nouæ religionis doctrinam suam beneuolè suscipere, quos inquã Præceptor iste non solum

B

Asinos,

*videatur
liber, quē
scripsit cō-
tra Henri-
cū, Ducem
Brunsvic.
titulo:
Hans
Worst.

Asinos, Grobe Silz/Tölpel/Esel/&c. sed om-
nino scelestos Germanice * Schelmen/vnd
Erlose Böswicht palam absque conuiciorum
aliorū numero in scriptis traducebat. De alijs
etiā verborum spurcitijs, & familiaribus eius
iocis nimis scurrilibus omnino taceo

Sed quandoquidē integro iā sæculo de fide,
ac religione acerbè, & cruētè in finibus Chri-
stianorū, & maximè ac primit^o in dilecta Ger-
mania nostra disputatū, ac dimicatū fuit: eoq;
caritatis, & vnionis vinculum disruptū: Reli-
gio mutata, & variata; templū contra tēplum,
altare cōtra altare erectū: nihil verò animad-
uertim^o eos, qui tali se schismate separauerūt,
reformato, vt vocant, Dei cultu isto, vel pro-
pter vnum pilum meliores factos, aut vllū di-
uinitus editū vnquā pro testimonio, vel con-
firmatione prædicationis eiusmodi Euāgelij
miraculū: sed poti^o populos euasisse (quod ac-
curatè obseruauit in tali reformatione pro-
dromus a Erasimus, imò & b Lutherus ipse) in-
numeris vitijs deteriores, secuta esse nobiliū
& rusticorū; Principū & Subditorum dissidia,
bella, odia, infidias, inimicitias, suspiciones:
Imò verò quia ad oculū cernimus Religionē
istā (quā vocauerunt Augustanę confessionis)
posthac nihil proficere vltra, sed poti^o, etiā ijs
in locis vbi cepit, & incautè ab hominibus pa-
rū sobrijs recepta fuit sētīm deficere ac dispe-
rire; in locū aut̄ illius inuehi, ne dicā intrudi,
longè

a *Epist. ad
Vulturium,
ann. 1529.
b in libro de
Vist. Sax.*

longè pestilentioris doctrine, quã effinxit cõtra non minus Lutheru Germanũ, quã quoscunq; Catholicos; homo Gallus, professionẽ, & cultum nunquam in Imperio concessum; rapinas, sanguinem, & cædes sitientem:

Hinc inquam, vnicum hoc agere intèdo, vt suspectã omni in religione nouitate, & partialitate sepositã, Catholicã fidem, quæ semper, quæ vbiq; quæ omniũ fuit & est populorum, ac gentium; regum, & principum eadem, & constans, propter honorem Dei, & amorem propriæ salutis, ab antiquioribus inquiras, & cognoscas instructoribus. Inter quos cũ meliores non sciã, nec animæ tuæ cariores, auitis parentibus, & maioribus tuis, quorũ continua propagatione caro, & sanguis es, quorumque omnium bonorum, à quibus saluificã Christi fidẽ, vtpote bonũ Opt. Max. eam quã testamẽto posteris suis reliquerunt, excludere nõ debes, hæres es: illos inquam, non alios è celis aduocabo, & huc adducã veræ & Orthodoxæ fidei indices, quorum augustis monumentis, testimonijsque de ea fias certior.

DE VVITIKINDO I. PRIMO CHRISTIANO, ET FIDELIVM SAXONIAE Principum Progenitore.

VT QVE à capite ordiar, memoriã recolo VVitikindi primi, patris tã amplæ, & auguste familie, qui cũ pagan⁹ fines Christianorũ multũ vastaret, armis tandẽ à Carolo dicto